

Nekaj o učiteljski plači.

V pretečenih desetih letih se je pri nas Slovencih res veliko hvalevrednega za napredek in izboljšanje ljudskih šol storilo. Sozidalo se je veliko čisto novih, krasnih in za podučenje prav pripravnih šolskih poslopij; stare pa, ki so bile premajhine, so se popravile in zvečale; v dostih krajih, kjer je bilo preveč otrok za enega učitelja, se je določila dostojna plača še za drugega učitelja ali pomočnika; veliko mestnih ljudskih šol, kjer sta poprej po dva učitelja podučevala, se je povzdignilo v glavne šole s štirimi razredi, kjer po trije ali štirje učitelji s šolskim vodjem mladino podučujejo.

Ko se je tedaj toliko novih šol ustanovilo, število podučiteljev zelo pomnožilo in dosti glavnih šol lepo vredilo — prajšajmo: Kako so se pa kaj plače za učitelje ustanovile, in kako učitelji svojo odločeno in terdo zasluženno plačo dobivajo?

Kadar se kaka nova šola ustanovlja, se po navadi napravi „Fassion“, v katerem se plača za učitelja določi, in ker v sled knjige političnih šolskih naredb st. 105. §. 167. ne sme nobeden učitelj na deželi manj kakor 150 gold. plače imeti, se pri nas vendar učiteljska plača skoraj nikjer spod 200 gold. ne določi, ampak večidel od 200 do 300 gold. in sicer po okoliščinah krajev in premoženji ljudi, v nekterih krajih več, v drugih manj. Dohodki učiteljevi toraj niso v vsakem kraju enaki, in tudi pota, po katerih se dobivajo, so jako različne. Po nekterih farah so učit. služb tako vredjene, da dobiva učitelj svojo plačo po beri, namreč: pšenico, vino, ajdo, predivo, in ker je učitelj tudi večidel cerkovnik, tudi nekaj cerkvenih prihodkov i. t. d.

Če so taki dohodki v „Fassionu“ po nizki ceni zarajtani, se tam pa tam že toliko nabere, da človek pošteno — brez glada — živeti zamore. Vse drugače pa je tam, kjer je učit. plača v denarjih določena in človek takorekoč na golih krajcarjih živeti mora. Ako dobi učitelj 200 gold., ali naj bo 300 gold. v denarjih, pomislimo, da mora za to tri službe opravljati. Zavoljo mnogih in težavnih šolskih opravil mora pa učitelj hlapca imeti, da namesto njega mežnari; toda hlapcu je treba naj manj 40 gold. brez hrane, ali pa 20 s hrano plačati. Koliko potem še učitelju ostane? Ali more učitelj s tem denarjem sebe in svojo družino pošteno živiti in si še kak potreben časopis ali kakšne koristne bukve omisliti?

Pa še vse bi bilo, in tudi s temi pičlimi krajcarji bi človek zadovoljno živel, ko bi jih saj redno in v pravem času dobival; toda Bogu se usmili, še to se ne zgodi! Na papirju je sicer na tanko zapisano, koliko dobi učitelj od farmanov, pa to je le na papirju, in zraven ni nič določeno, kdaj in od koga bo učitelj plačo dobival. Zatoraj so učitelji prisiljeni, da sami plačo od ljudi pobirajo ali beračijo; to pa ti je pravi smes! Ljudje imajo navado, da učitelju o polovici leta plačujejo pol, in o drugi polovici pol. — Pride pol leta, človek si misli: Zdaj bom vendar denar dobil. Pa glej! nekoliko jih plača o pol leta, drugi pa odlaša, jo do druge polovice, in veliko jih je, ki bi radi plačali o Nikoli. — Da se pri taki plači učitelju slabo goditi mora, si vsaki lahko misli. Res je žalostno! Učitelji so za to, da bi otroke keršansko izrejali, to je, da bi bili pravični, pokorni državljani, pobožni kristjani, in da bi si s pomočjo te časne omike tudi za uni svetu neminljive zaklade nabirali. Ali niso to težke in svete naloge za učitelja? in za vso to skerb tolika plača? ! —

Rekel bi znabiti nekteri: Take nemarneže, kateri nočejo o pravem času plačati, kar so dolžni, naj pa učitelj pri dotični gosposki toži, in gosposka bo že pripomogla, da bo učitelj svoje dobil. Kaj pa, da je treba tudi tožariti ljudi; toda povem vam, ljubi bravci, da tožba ne hasni dosti: za kar človek o božiču toži, dobi komaj o kresu, in če hodi us tmeno prosit in priganjat, da bi se njegova prošnja zastran dolžnikov kmali rešila, ga gospodje le s poterpežljivostjo tolažijo; ali take poterpežljivosti je človek kmali do gerla sit; želodec pa le prazen ostane. „Die Magenwände reiben sich“ je enkrat nekdo rekel.

V poterpežljivosti se sicer mora vsaki učitelj vaditi, ali taka poterpežljivost, kakor jo nekteri učiteljem zavoljo njih plače priporočujejo, naj gre rakom zvižgat! —

Tudi podučiteljem se v tej zadevi včasih slabo godi, posebno, če svojo plačo pri srenjskih županijah dobivajo. Komaj pričaka kaki revež, ki nima okroglega v žepu, da je „den ersten“ in že zjutraj za rano jo potegne s kvitanco v žepu k županu. Že pred durmi stojé in prah s škorenj otesaje si misli: Da bi Bog dal, da bi denar dobil! Na vrata ko zajček plašljivo poterka, in na resno besedo „herein“ odpre vrata. V izbo stopivši se županu do tal priklone, ter mu kvitanco ponizno podá. Župan kvitanco prebravši, lepo učitelja pogleda

zgovorjaje, da ravno zdaj ni denarja v kasi, zatoraj naj za nekoliko časa poterpi, in da naj drugikrat pride. Kmali jo revež zopet drugič priseka k županu denarja iskat, ali žena na vratih stoječa mu hitro pové, da župana ni doma. Toraj zopet nič! Tretjikrat se le znabiti dobi učitelj pri županu svoje terdo zaslužene beliče. Tako beraštvo in veselje do otrok in šole se ne strinja!

V nekterih krajih se pa učiteljem zastran stanovanja slabo godí. Ker nimajo samostojnega stanovanja v šoli, so prisiljeni se po drugih kotih potikati. Farmani obljubijo tudi stanovanje za učitelja plačati, ali kaj pomaga, ki te obljube ob letu ne spolnejo. Hišni gospodar pride le učitelja tirjat; ta pa se na farmane zgovarja, toda gospodar kmali učitelju stanovanje odpové. Tako se v nekem kraju na Dolenskem dvema revežema godi. Vsako leto sta pod drugo streho, pa le zavoľjo tega, ker gospodar denarjev za stanovanje dobiti ne more. Tega so tedaj krivi tisti možje, ki imajo dolžnost, denar od ljudi pobirati in ga potem učiteljem odrajtovati; pa namesto da bi to storili, se raje vtikujejo v take šolske reči, ktere toliko razumejo, kakor zajic na boben. Iz tega vsaka poštena duša lahko previdi, kako sladek je tu pa tam učiteljski stan. Pomislimo dalje še žalostne nasledke, kteri iz vse te revščine izhajajo. Vsakemu učitelju je neobohodno potrebno, da ima poštenje in veljavo pri ljudeh. Je pa to siromašnemu učitelju mogoče? Če učitelj svoje borne plače o $\frac{1}{2}$ leta ali pa še takrat ne dobi — med tem časom pa živ v jamo iti ne more — je prisiljen pomoči pri primožniših ljudeh iskati, to je, na posodo prositi. To pa je ravno tista gosta megla, ktera vse druge lepe čednosti, ktere znabiti se ima, zatemni, in ga tako počasi ob vso čast in veljavo, brez ktere učitelj skoraj obstati ne more, pri ljudeh pripravi. Kaj pa da se povsod dobijo ljudje, kteri v sili človeku radi pomagajo, ali večidel pa tudi kmali s perstom za človekom kažejo in vpijejo, da toliko pa toliko je dolžan, zraven pa nič ne pomislijo, da so tudi drugi učitelju dolžni, in da revež večidel le po zanikernosti drugih ljudi v dolgovih brede.

Revščina in vedna skerb, se iz te jame rešiti, pa tudi odvræa od učitelja vse tiste lastnosti, ktere so mu v njegovem stanu zeló potrebne. Učitelj mora biti zvest v spolnovanji svojih dolžnost; njegovo serce mora z ljubeznijo in gorečnostjo, svojim učencom pot do prave sreče kazati, napolnjeno biti.

On mora poleg vseh napak, ktere otroci v šoli in zunaj šole naključijo, krotek in poterpežljiv biti, se za vsako učno uro pridno in marljivo pripravljati, vsaki dan z veselim obrazom v šolo stopiti in takorekoč zmiraj veselega serca biti. Lepo vas prosim, more li učitelj, ki je v revščini in v nadlogah, to storiti? Kako bi mogel človek dolžnosti svojega stanu z veseljem in na tanko spolnovati, ko vidi da se mu njegova kervavo zaslužena plača povsod terga, zmanjšuje in neredoma odrajtuje? kako more učitelj z ljubeznijo in gorečnostjo svoje učence podučevati, ko spozná, da mu skoro nobena živa duša zato hvaležna ni? kako bi bil kdo pri terdovratnih, debeloglavih in spačenih otrocih krotak in poterpežljiv, če vé, da poleg vsega lepega ravnanja more le pomanjkanje in siromaštvo terpeti? kako bi se človek — znabiti lačen in žejin — za učne ure pripravjal, ali kako je mogoče z veselim obrazom med svoje učence stopiti ali zmiraj veselega serca biti, ko je glava polna skerbi, kako se bo živelo? Kaj je tedaj storiti, da bi se učiteljem o tej reči pomagalo? Sliši se, da se bodo deželni zbori zopet kmali odperli. Takrat bo toraj čas, da bi učitelji svoje rane deželnim poslancom odkrili in prosili pomoči. Zatoraj naj bi ubogi učitelji iz vseh krajev z druženo močjo prošnjo zastran zboljšanja učiteljskih dohodkov deželnim poslancom v prevdarek predložili. Prosilo bi se posebno za to, da bi deželni zbor sklenil in poterdil, da bi učitelji njihovo plačo dobivali ali pri županih, ali pa — kar bi naj bolje bilo — pri dačnikih vradah, da bi ne bilo treba več pri ljudeh za svojo plačo beračiti. Če bi enkrat učitelji to dosegli, kar že tako dolgo želijo, bi gotovo vsi dolžnosti svojega stanu bolj z veseljem, kakor dozdej spolnovali, zraven se pa tudi v njihovem stanu in poklicu zmiraj bolj omikati in olikati prizadevali, kar pa sicer skoraj ni mogoče; zakaj, res je, kar je gospod Einspieler v „Stimmen aus Innerösterreich“ pisal: „Wir brauchen in jeder Hinsicht praktisch gebildete — dabei aber gut besoldete Volksschullehrer“.

Č

Ljudska šola in sadjoreja.

Prid, ki izvira iz sadjoreje, je velik in spričuje po tistih deželah, kjer se kmetijstvo že več let peča s sadjorejo, s toli-